

Leden Vaste Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Bussum, 1 juni 2023

Betreft: schoolkosten en vrijwillige ouderbijdrage

Geachte leden van de vaste commissie voor OCW,

Binnenkort spreekt uw commissie over kansgelijkheid in het funderend onderwijs. Graag vragen we daarbij uw aandacht voor de hoge schoolkosten waarmee veel ouders worden geconfronteerd. Die kosten waren al een probleem voor veel gezinnen, maar worden door de toenemende armoede voor steeds meer ouders een probleem. Goed onderwijs moet voor elk kind gelijk toegankelijk zijn, ongeacht de portemonnee van de ouders. Dat was een belangrijke overweging bij de invoering van de Wet gratis schoolboeken en bij de aanscherping van de regels rond de vrijwillige ouderbijdrage. Als organisaties die deze brief ondertekenen zien we ontwikkelingen die aanleiding zijn voor vervolgstappen om het funderend onderwijs voor alle ouders betaalbaar te houden en extra activiteiten op alle scholen mogelijk te blijven maken.

Digitale leermiddelen

De invoering van gratis schoolboeken is inmiddels zo'n vijftien jaar geleden. In het onderwijs zien we de laatste jaren een opmars van digitale leermiddelen, zoals laptops en grafische rekenmachines. Destijds werden die nog vrijwel niet gebruikt en (dus) vallen ze niet onder deze wetgeving. Ouders moeten *devices* meestal zelf betalen. De regering beoogde met de Wet gratis schoolboeken destijds bij te dragen 'aan de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs', zoals voorzien in het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele rechten.¹ De opkomst van digitale leermiddelen betekent op dit gebied een stap terug: kosten voor ouders zijn juist weer opgelopen. Omdat goed werkende digitale leermiddelen inmiddels onmisbaar zijn op de meeste scholen, is het een logische stap om de wettelijke definitie van gratis leermiddelen (en de bijbehorende bekostiging) te verruimen. Alle middelen die nodig zijn voor het volgen van onderwijs zouden door de school verstrekt moeten worden. Ook de evaluatie van de Wet gratis schoolboeken uit 2021 geeft aanleiding tot het vergoeden van de laptops en tablets. Een bijkomend voordeel zou overigens zijn dat scholen zo ook kunnen waarborgen dat de gebruikte *devices* aan de gestelde eisen voldoen en dat zij kunnen bepalen welke software wel of juist niet gebruikt mag worden op door de school verstrekte apparatuur. De materiële bekostiging is er sindsdien ook niet op aangepast en daarmee is er ook geen ruimte voor schoolbesturen om hierin te voorzien.

¹ Memorie van Toelichting van de Wijziging van diverse onderwijswetten in verband met het door de scholen om niet ter beschikking stellen van lesmateriaal aan de leerlingen in het voortgezet onderwijs (Kamerstukken 2007-2008, 31 325 nr 3), met een verwijzing naar artikel 13, tweede lid, onder b, van het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele rechten van 16 december 1966 (Trb. 1969, 100, herziene versie Trb. 1978, 178).

Vrijwillige ouderbijdrage

Naast de kosten voor digitale leermiddelen komen er via de vrijwillige ouderbijdrage nog veel meer kosten op het bordje van ouders te liggen. De initiatiefwet van de Leden Westerveld en Kwint heeft er voor gezorgd dat leerlingen altijd mee mogen met de aangeboden activiteit, ook wanneer hun ouders de ouderbijdrage niet betalen. Door de nieuwe wet heeft het niet betalen van de ouderbijdrage gelukkig geen gevolgen meer voor de leerling. De wet verlaagt in de praktijk de drempel om niet te betalen, zeker bij ouders die toch al steeds moeilijker rond kunnen komen. Op scholen met leerlingen waarvan veel ouders de ouderbijdrage niet betalen, komen de extra activiteiten wel onder druk te staan, zo blijkt uit de vele reacties die wij over dit onderwerp krijgen. We zien dat verschillen tussen scholen groter worden. De minister noemde dit in zijn brief van 10 maart 2023 'een ongewenst effect van deze maatregel'. In het primair onderwijs gaat het bij de vrijwillige ouderbijdrage om relatief kleine bedragen: 95 procent van de basisscholen vraagt een ouderbijdrage tussen 38 en 46 euro.² Niettemin zijn extra activiteiten afhankelijk van bijdragen van ouders en blijkt uit onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs dat scholen ondanks de nieuwe regels onvoldoende duidelijk communiceren dat de ouderbijdrage altijd vrijwillig is en leerlingen ook mee mogen doen als er niet betaald wordt. Scholen zien de meerwaarde van extra activiteiten en proberen deze zo toch overeind te houden. Hoewel we ons realiseren dat de overheidsmiddelen op dit moment onder druk staan, pleiten we met het oog op kansengelijkheid sterk voor het afschaffen van de vrijwillige ouderbijdrage, in ieder geval in het (speciaal) primair onderwijs. Dat past ook bij de bredere visie voor een rijke schooldag. Wel vinden we het van belang ook financieel te waarborgen dat de extra activiteiten kunnen worden voortgezet; daarom zou een verhoging van de bekostiging in het po met een bedrag per leerling (op grond van een inventarisatie onder scholen naar de hoogte en bestedingen), reëel zijn. Om de betrokkenheid van ouders te waarborgen zou het huidige instemmingsrecht voor de oudergeleding in de MR bij het bepalen en besteden van het budget hiervoor moeten blijven bestaan. Zo kunnen scholen samen met ouders keuzes maken voor activiteiten die naast het reguliere lesprogramma bevorderlijk zijn voor de ontwikkeling van de leerlingen.

Voortgezet onderwijs: bredere discussie

In het voortgezet onderwijs gaat het vaak om grotere bedragen en een breder pakket van extra activiteiten. Bij wijziging van de wetgeving rond de vrijwillige ouderbijdrage nam de Tweede Kamer de motie De Hoop aan, waarin de regering wordt opgeroepen om een limiet te stellen aan de vrijwillige ouderbijdrage die scholen mogen vragen. De bedragen die aan ouders gevraagd worden lopen nu sterk uiteen. Om te beginnen zou het goed zijn om beter zicht te krijgen op de uiteenlopende bedragen die scholen voor voortgezet (speciaal) onderwijs aan ouders vragen en de verschillende typen activiteiten die daarmee worden bekostigd. Er zijn ook scholen die ouders vragen bij te dragen aan reizen naar New York of China. Beter zicht op de bestaande situatie maakt het gesprek over de wenselijkheid daarvan mogelijk. Ook hier zou 'de geleidelijke invoering van kosteloos onderwijs' een goed uitgangspunt zijn. Dat vraagt een bredere discussie over de meer principiële vraag of en in

² Regioplan 2022, p. 9.

welke mate extra activiteiten zoals excursies, buitenlandse reizen en het onderwijsaanbod van profielscholen tot de kern van het onderwijs behoren. Voor activiteiten die tot de kern van het onderwijs behoren ligt financiering door de overheid voor de hand om in het kader van kansengelijkheid dit voor elk kind mogelijk te maken. Wij roepen u op het gesprek hierover met de minister en met het onderwijs nu aan te gaan.

Met vriendelijke groet,

Marco Frijlink
Vereniging Openbaar
Onderwijs

Lobke Vlaming
Ouders & Onderwijs

Gerdien Lassche
Reformatische
Oudervereniging

Marjet Winsemius
Voor Werkende Ouders

Joli Luijckx
Balans

Janouke van Meerveld
Landelijke Aktie Komitee
Scholieren

Hans Teegelbeckers
VOS/ABB

Henk Hagoort
VO-raad

Freddy Weima
PO-raad

Daniëlle Woestenberg
CNV Onderwijs

Tamar van Gelder
AOb

Elijah Delsink
Leerlingenbelang VSO